

Muligheder og barrierer for egenproduktion i bolig- og energifællesskaber

Formålet med dette notat er at belyse de eksisterende muligheder, som den nuværende energi- og skattelovgivning med tilhørende bekendtgørelser i praksis medfører for etablering og drift af bolig- og energifællesskaber med VE-baseret egenproduktion. I forlængelse heraf belyses de – desværre mange – barrierer, der fortsat eksisterer i både lovgivning og net-selskabernes praksis.

Notatets fokus er på egenproduktion i **boligforeninger**, der er sammenslutninger af lejere hhv. ejere af boligejendomme, der ejes i fællesskab af beboerne (almene boliger, andelsboliger og ejerforeninger), samt **lokale energifællesskaber**, hvor medlemmerne/parterne i fællesskabet har ejendomme i nærheden af hinanden og samarbejder om investeringer og drift af VE-baserede energianlæg. Også lokale fællesskaber af virksomheder vil være omfattet af notatet.

Disse typer af lokale fællesskaber kan bidrage væsentligt til energi- og klimaomstillingen, da de netop ved at være beliggende i nærheden af hinanden har mulighed for at styre og koordinere deres produktion og forbrug, så de som fællesskab bidrager til udbygningen af VE-baseret energiproduktion. De vil derudover også have stærke grunde til at effektivisere og nedbringe anvendelse af energi. Samtidig bidrager de til, at behovet for udbygning af det kollektive elnet minimeres både lokalt i det område, hvor fællesskabet er beliggende, og ikke mindst i distributions- og transmissionsnettet gennem udbygning med lokal VE-produktion og effektiv udnyttelse af elnettet.

Lovgivningen giver mulighed for egenproduktion

Med revisionen af Elforsyningsloven og VE-loven samt en ny bekendtgørelse om energifællesskaber som følge af reviderede EU-direktiver i løbet af 2021 er der givet mulighed for lokale fællesskaber til at etablere egenproduktion, dele egenproduceret el, samt konvertere el til varme og til transport. Disse rettigheder er fundamentale og nødvendige for den lokale udbygning med VE.

Desværre skete der ikke samtidig en tilpasning af andre, eksisterende dele af lovgivningen, så nogle bestemmelser baseret på tidligere tiders indretning af elforsyningssystemet er efterfølgende i praksis kommet til at fungere som barrierer for udbredelsen af lokal egenproduktion. Også net-selskabernes praksis halter bagud, da de stadig opererer ud fra bestemmelser om tilslutning og tariffer, der aktuelt slet ikke tager højde for egenproduktion og de nye typer af fællesskaber. Hvis der ikke ud fra de nu indhøstede erfaringer sker en række – generelt set mindre ændringer – i lovgivningen og i net-selskabernes praksis, vil disse barrierer føre til konstante administrative og økonomiske hindringer. Et forhold, som medlemslandene er pålagt at rydde af vejen.

Allerede ved behandlingen af Elforsyningsloven i slutningen af 2020 var Klima-, Energi- og Forsyningsudvalg opmærksomme på de mulige barrierer og bad i sammenhæng med vedtagelsen af den foreslåede lovtekst om, at der blev lavet en analyse af bl.a. differentiering af tariffer, direkte linjer og 'matrikelkravet' for at fjerne evt. barrierer. Energistyrelsen fremlagde i slutningen af 2021 en analyse, hvori de bl.a. foreslår indførelse af 'lokal kollektiv tarifiering, åbner for etablering af direkte linjer mellem produktions- og forbrugssteder samt fremlægger en tolkning af 'matrikelkravet', som er anderledes end det, der står i Elforsyningsloven. Forslaget om 'lokal kollektiv tarifiering' og muligheden for indførelse af direkte linjer har været en del af PtX-aftalen, som nu skal omsættes til lovgivning, men i den sammenhæng er der et stort behov for, at få skabt en klar formulering af 'matrikelkravet' samt en revision, der fjerner en række af de fortsat eksisterende barrierer.

Resumé af barrierer, der bør fjernes

Notatet ser på de ofte sammensatte årsager, der er til, at der i den danske regulering af el-sektoren i praksis har resulteret i mange både administrative og økonomiske barrierer for boligforeninger og lokale energifællesskaber. Detaljerne er gengivet i det vedhæftede appendix, der går tæt på de enkelte bestemmelser og den praksis, som er hindringernes årsag. Sammenfattende er **de væsentligste af barriererne**:

- at boligforeninger og energifællesskaber ikke i Eforsyningsloven, VE-loven og bekendtgørelsen om energifællesskaber har fået en veldefineret status som elkunder, hvilket er en nødvendighed for, at de kan udfolde de rettigheder, som de i overensstemmelse med EU-direktiverne er blevet tillagt;
- at forbrugssted, aftagenummer og elkunder ses i sammenhæng, så de svarer til Energistyrelsens tolkning af 'matrikelkravet', som indebærer, at disse skal ligge på et eller flere matrikler beliggende i nærheden af hinanden, hvilket kræver nogle mindre ændringer i Eforsyningsloven;
- at der mangler en præcisering af grænsen mellem det kollektive elnet og en elkundes interne net, så net-tilslutning og net-topografi ikke begrænser muligheden for egenproduktion og en koordinerende styring af produktion og forbrug hos elkunden (fællesskabet);
- at lovgivningens retningslinjer for net-selskaberne ikke er præcis nok, så net-selskaberne i deres regler og praksis for kategorisering af elkunder og tilslutning af disse samt i tilrettelæggelsen af tariffer påfører elkunder urimelige meromkostninger gennem opdelinger af tilslutninger af fællesskaber og som konsekvens heraf begrænsning af VE-baseret egenproduktion, samt
- at metoderne til opkrævning af bl.a. elafgiften har medført helt unødvendige tekniske og administrative hindringer for en hensigtsmæssig opbygning af det samlede elnet med den konsekvens, at det lokalt kan føre til udlægning af parallelle net.

Grundlaget for boligforeningers og energifællesskabers bidrag

Topografien i de lokale distributionsnet hhv. elkundernes interne net er afgørende for, at det er muligt at realisere potentialerne i de lokale fællesskaber. Det skyldes nogle tekniske og institutionelle forudsætninger for, at et fællesskab kan leve op til de opstillede muligheder/bidrag til energiomstillingen og dermed bidrage til reduktionen i klimabelastningerne fra samfundets energianvendelse.

En meget central forudsætning er, at fællesskabet har adgang til realtidsmålinger af de enkelte enheder og anlæg til energiforbrug, produktion, konvertering og lagring, der indgår i det energisystem, som fællesskabet afgrænser og har rådighed over. Herunder også at kablingerne er lagt, så deres kapacitet svarer til det lokale behov for transport af el.

En anden væsentlig forudsætning er, at fællesskabets energianlæg ikke bliver påtvunget opdelinger, som svækker anlægget tekniske sammenhæng og effektivitet, gennem påtvungne målerkrav, net-strukturer eller begrænsninger i anlægsstørrelse. Dette understøttes af, at de data, der er nødvendige for at styre og koordinere enhederne, samtidig kan levere de data, som hensynet til net-tarifering eller afgifter måtte være pålagt gennem lovgivningen.

Det meget store bidrag, som boligforeninger og lokale energifællesskaber kan levere til omstillingen af det danske energisystem og nedbringelse af klimabelastningen er dokumenteret i notatet: 'Simuleringer af bolig- og energifællesskaber ved etablering og fuld udbygning med forskellige net-tilslutninger'.

EU's tilføjelse af egenproduktion og nye fællesskaber

Med vedtagelsen af de to reviderede EU-direktiver om hhv. El-markedet og VE, er medlemslandene forpligtede til at give mulighed for egenproduktion hos individuelle elkunder (også kaldet 'prosumers', eller i direktiverne benævnt 'aktive kunder' og 'VE-egenforbrugere') og for to typer af fællesskaber, som samtidig også får ret til at dele egenproduceret el. Fællesskaberne kan enten være sammenslutninger af aktive kunder/VE-egenforbrugere eller selskabsregistrerede energifællesskaber (i direktiverne benævnt 'borgerenergifællesskaber' og 'VE-fællesskaber'). Det fastslås samtidig at medlemslandene skal understøtte borgere, som ønsker at etablere egenproduktion hhv. energifællesskaber. Medlemsstaterne skal også sikre, at der ikke opstilles hverken administrative eller økonomiske hindringer for borgernes etablering og drift af disse fællesskaber. Desværre har brugen af forskellige begreber i EU-direktiverne sammen med små – hver for sig mindre – afvigelser i implementeringen ført til, at der i praksis er skabt hindringer for energifællesskaber.

Den danske implementering har været præget af, at regeringen har ønsket en minimumsimplementering af direktivernes bestemmelser med det argument, at det danske elnet i forvejen stort set er ejet af forbrugerne, så de nye bestemmelser ikke var så relevante for de danske borgere. I praksis har det betydet, at der i lovgivningen er tilføjet formuleringer fra direktivernes bestemmelser, men uden at der er blevet 'ryddet op' i de eksisterende bestemmelser, som derved kommer til at modarbejde lokale muligheder for at etablere egenproduktion, deling, konvertering, lagring og salg af VE-baseret energi, herunder el.

Implementeringen er sket i flere lovændringer, uden at der blev skabt en sammenhængende forståelse af betydningen af egenproduktion. Det har ført til, at der er blevet videreført en række bestemmelser, der i den nye sammenhæng kommer til at virke som barrierer for fællesskaber. Flere af disse barrierer fremgår ikke entydigt af en enkelt lovbestemmelse eller bekendtgørelse, men er snarere den samvirkende effekt af modstridende bestemmelser i forskellige love og den måde, som disse bliver fortolket i praksis gennem den operative magt, som net-selskaberne er tillagt gennem deres monopol på drift af de kollektive forsyningsnet i geografisk afgrænsede områder. Da elkunder og herunder også fællesskaber typisk møder lovgivningen gennem net-selskabernes kommer deres praksis til – ofte med en forsinket effekt – at fremstå som det sted, de administrative og økonomiske barrierer for egenproduktion i boligforeninger og energifællesskaber manifesteres.

Forbedrede muligheder for egenproduktion og fjernelse af barrierer

Folketinget 'Klima-, energi- og forsyningsudvalg' bad i forbindelse med vedtagelsen af Elforsyningsloven i dec. 2020 om en analyse af en række af de barrierer, der dengang allerede var kendte omkring differentiering af forbrugstariffer, direkte linjer og 'matrikelkravet'. Den resulterede i en analyse fra Energistyrelsen til udvalget i dec. 2021, som foreslår indførelse af en ny model for tarifiering af boligforeninger og energifællesskaber i områder med et etableret kollektivt distributionsnet. Modellen 'lokal kollektiv tarifiering' blev foreslået som et alternativ til, at disse etablerede egne fysiske interne net, men i stedet fik adgang til at benytte det eksisterende kollektive distributionsnet til deling af egenproduceret el bag en fælles måler. Dette forslag blev taget med i PtX-aftalen. Energistyrelsen mente i samme analyse, at fællesskaber havde mulighed for at agere på tværs af matrikler i nærheden af hinanden, idet der både kunne produceres el inden for egen matrikel eller i egne bygninger på tværs af matrikler og samtidig deles el gennem tredjepart på nært beliggende matrikler. Energistyrelsens konklusion strider dog desværre mod det omfattende dokumentationsmateriale, der har været fremlagt af boligforeninger og af projekter, der har arbejdet med fællesskabers deling af egenproduceret el. Det blev dokumenteret i det baggrundsnotat, som blev udarbejdet til høringen den 18. januar 2022 på Christiansborg om 'Borgerinddragelse i energi- og klimaomstillingen'. Der er derfor behov for en række – ofte mindre – justeringer i lovgivningen for at fjerne de opståede barrierer.

Appendix

Detaljeret gennemgang af barrierer med forslag til, hvorledes disse kan fjernes

De følgende afsnit og tilhørende tabeller med de barrierer, som der bør ryddes op i, er struktureret ud fra tre love: Elforsyningsloven, VE-loven og Elafgiftsloven samt bekendtgørelsen om energifællesskaber. Hertil kommer den praksis, som net-selskaberne på el-området opererer med både når de godkender tilslutning af nye anlæg og omlægning af eksisterende samt hvilken tarif, der skal betales. Afslutningsvis peges der på en nogle forhold, som har vist sig har betydning for boligforeningers og energifællesskabers mulighed for at etablere egenproduktion uden at være en direkte effekt af lovgivningen på el og VE-området.

Fordi der i en række tilfælde er tale om barrierer, som – antageligvis ofte utilsigtet – er effekter af samspillet mellem f.eks. lovbestemmelser og praksis i net-selskaber, må disse ses i sammenhæng for, at der kan findes en løsning, der fjerner barrieren. Det betyder også, at der ofte kommer et mellemlid ind mellem lovgivningens formulering, opstilling af bestemmelser for tilslutning og tarifiering, og den fortolkning, som net-selskaberne foretager i relation til den enkelte elkunde. Det sidste bliver afgørende for det handlerum, som elkunden får, og dermed for de omkostninger og tekniske muligheder, der bliver for realisering af egenproduktion. Her spiller det en stor rolle, at net-selskaberne har en monopolstatus, hvor kundernes rettigheder varetages af en selvstændig tilsynsmyndighed: Forsyningstilsynet. Med de aktuelle tider for behandling af nye tarifmodeller, deres omsætning til bestemmelser og tilslutning og tariffer samt en meget lang behandlingstid for evt. klager, betyder det, at projekter forsinkes og vanskeliggøres af langsommelig sagsbehandling. Selvom det ikke i alle tilfælde er net-selskaberne, der er den egentlige årsag til barrieren, er det dem, der i praksis fungerer som den instans, der fremstår som den udførende myndighed.

For at forenkle muligheden for krydsreferencer, er alle barrierer i de følgende tabeller nummereret fortløbende. Som det vil fremgå, spiller det også en afgørende rolle, at tilsynsansvar og håndhævelse af lovgivningen ikke er entydig og dermed kan lede til klager og retlige tvister, som i deres effekt er en selvstændig barriere.

Elforsyningsloven

Elforsyningsloven er den mest centrale lov, der gælder for indretningen af det danske kollektive elnet. Den kan dog ikke ses isoleret, idet denne lov sammen med VE-loven implementerer revisionen af de af EU-direktiverne om elmarkedet og VE, der indfører rettigheder for energifællesskaber. I Elforsyningsloven betegnes de som 'borgerenergifællesskaber', mens de i VE-loven betegnes som 'VE-fællesskaber'. Det har bidraget til nogle af de aktuelle uklarheder i den danske regulering, da 'nærhed' kun omtales i VE-loven. Præcisering af denne nærhed er essentiel for lokale energifællesskaber og har stor betydning for udbygningen af VE.

#	Barriere	Årsag	Effekt	Principbrud	Ændringsforslag
1	Utidssvarende definitionen af forbrugssted	§5, pkt.16 ved: Punkt, hvorfra der aftages elektricitet til ét samlet matrikelnummer eller til sammenhængende bygninger fordelt på flere matrikelnumre med kun én forbruger af elektricitet	Medfører ofte til krav fra net-selskaber om opdeling af tilslutninger også over for én ejer og elkunde	Forskelsbehandling, som rammer boligforeninger og energifællesskaber	En elkundes forbrugssted kan være lokaliseret på én eller flere matrikler, beliggende i nærheden af hinanden.

2	Forsyningsnetnets udstrækning er upræcist defineret	§5, pkt.21 ved: 'Transmissions- og distributionsnet, som på offentligt regulerede vilkår har til formål at transportere elektricitet for en ubestemt kreds af elleverandører og elkunder'	Fører til en opfattelse af net-monopolet som ubegrænset og legitimerer krav om opdeling af boligforeninger og energifællesskaber	Påfører elkunder ekstra omkostninger til bl.a. tilslutning	Begrebet 'ubestemt kreds' erstattes af 'de til enhver tid anmeldte elleverandører og elkunder'
3	Liste med partnere i et energifællesskab	Boligforeninger er ikke medtaget i listen i §5, pkt.5 over partnere i energifællesskaber	Nogle boligselskaber hhv. boligafdelinger afvises, da deres samlede omsætning er større end SMV-kriteriet	Forskelsbehandling af en stor gruppe borgere i lejeboliger	Boligforeninger hhv. afdelinger i almene boliger medtages i listen over partnere i §5, pkt.5
4	Definition af elkunders interne net mangler	En elkundes ret til at etablere et eget internt net er underforstået, hvilket fører til uklar grænse til det kollektive elnet	Uklart, hvilke rettigheder en kunde har i forhold til egne installationer, herunder deling af egen produktion	Forskelsbehandling af boligforeninger i relation til boligejere og virksomheder	Interne net tilføjes listen i §5 med en definition, som kan være reference i lov og bekendtgørelse

De oplyste barrierer afspejler, at revisionen af Elforsyningsloven i forbindelse med implementeringen af kravene i EU-direktiverne ikke var konsistent, men primært bestod i tilføjelse af nye bestemmelser i en Elforsyningsloven, der var opbygget omkring tidligere tiders elforsyningsystem, som bestod af store produktionsenheder, et distributionsnetværk og forbrugende kunder i form af husholdninger eller virksomheder. Netop den nye ret, som elkunder får tildelt ved at kunne være egenproducenter med bl.a. udbredelsen af solceller og varmepumper, blev ikke afspejlet i en ny forståelse af elkunder og herunder en klar indplacering af boligforeninger og energifællesskaber som en ny type elkunder. Det har nu – desværre som påpeget i processen op til lovændringerne – vist sig at skabe forskelsbehandlende hindringer og både administrative og økonomiske barrierer, som Danmark er forpligtet til at fjerne.

Et af de centrale punkter er definitionen af elkunders mulighed for at råde over eget internt net jf. pkt. 4 og definitionen af forbrugssteder, der strækker sig over flere matrikler i nærheden af hinanden jf. pkt. 1. Bestemmelsen om forbrugsted er som anført i tabellen formuleret uheldig, og det nytter ikke så meget, at Energistyrelsen i deres analyse til Klima-, Energi- og Forsyningsudvalget fra dec. 2021 peger på, at deres tolkning er anderledes og bredere, da f.eks. net-selskaber ofte har tolket ud fra lovens bogstavelige formulering.

Hertil kommer, at den manglende omtale af boligforeninger som partnere i energifællesskaber har ført til utallige problemer med tilslutning af boligforeninger og bofællesskaber, som fra net-selskaber er blevet mødt med krav om opdeling af deres tilslutning med store ekstra omkostninger for de fællesskaber, der ønskede at være egenproducenter. Det har været påpeget i flere henvendelser til KEF-udvalget og ved flere workshops og møder i Energistyrelsen, som alligevel undlod at redegøre for de mange problemer i den nævnte analyse, selvom de ved vedtagelsen af Elforsyningsloven i 2021 blev pålagt at undersøge 'matrikelkravet'.

Den nye mulighed, der åbnes for med 'lokal kollektiv tarifering', som er foreslået i Energistyrelsens analyse fra dec. 2021 og medtaget i PtX-aftalen fra marts 2022, kan fungere som en løsning i de tilfælde, hvor der allerede eksisterer et kollektivt distributionsnet, som nu ønskes benyttet til deling af el inden for rammerne af en boligforening, men det forudsætter – som det også er noteret i Energistyrelsens analyse – at delingen af el via det kollektive elnet betragtes som et alternativ til det interne net, som den pågældende boligforening eller vil være nødsaget til at oprette.

Der er i Elforsyningsloven indføjet en bestemmelse om forbrugerbeskyttelse jf. pkt. 5, som indebærer, at en husholdning har ret til selv at vælge elhandler til sin bolig. Denne bestemmelse bliver ofte tolket som et krav om, at denne elkunde har ret til at få en tilslutning direkte fra et net-selskab. Det frie valg af elhandler binder altså her elnettets struktur og ejerskab. Det strider mod retten til at organisere sig i et fællesskab, som f.eks. en boligforening eller et bofællesskab, som også kan sikre beboerne en fælles egenproduktion m.m. Sådanne fællesskaber vil typisk have en fælles tilslutning til net-selskabet og distributionsnettet og selv etablere et internt net med bimålere hos det enkelte medlem af fællesskabet. Retten til at organisere sig i fællesskaber kommer her tilsyneladende i modstrid med den individuelle forbrugerbeskyttelse, men det er dog kun tilsyneladende, idet det altid vil være muligt for den enkelte husstand, der ønsker egen elhandler får registreret deres bimåler koblet til datahub'en, som derved kan levere den nødvendige information til elhandleren.

VE-loven

VE-loven handler om alle former for energi – altså ikke blot el. Men i et forsøg på at koordinere reglerne for energifællesskaber er der i definitionen af VE-fællesskaber i §5, pkt.11 anføres, at de dækker alle former for VE, men i §21a er de regler, som ministeren kan fastsætte begrænset til: 'VE-fællesskaber, som ejer anlæg, der producerer vedvarende energi, som ikke er elektricitet'. Det er meget uheldigt, da bestemmelserne om 'nærhed' og 'kontrollerede VE-anlæg ejet af tredjepart' jf. EU-direktivet gælder for alle VE-fællesskaber – også de som har en VE-baseret egenproduktion af el (f.eks. solceller og vindmøller). Dermed er flere af de følgende barrierer potentielt også relevante i forhold til Elforsyningsloven, hvis denne begrænsning ikke fjernes. Det kan dog samles op en fælles bekendtgørelse for energifællesskaber – men kræver formelt set at begrænsningen fjernes i VE-støtteloven.

#	Barriere	Årsag	Effekt	Principbrud	Ændringsforslag
5	Ingen klar definition af begrebet nærhed	Trods definition af VE-fællesskaber i §5, pkt.11 ingen præcisering nærhed	Fører til at VE-fællesskaber skal godkendes som enkeltsager	Administrativ hindring for VE-fællesskaber	Nærhed defineres fx ved største afstand fx 5 km mellem parterne i et VE-fællesskab samt evt. mulighed for fravigelse efter ansøgning
6	Liste med partnere i et energifællesskab mangler boligforeninger	Boligforeninger burde indgå i §5, pkt.11 i listen over partnere	Boligforeninger hhv. boligafdelinger kan have en samlet omsætning, der er større end SMV-kriteriet	Forskelsbehandling stor gruppe borgere, der er lejere i etageboliger (se barriere #3)	Boligforeninger hhv. afdelinger i almene boliger medtages i listen over partnere i §5, pkt.11
7	Mangler omtale af anlæg ejet af en kontrolleret tredjepart kan indgå i fællesskab	Princippet omtales i EU-direktivet, men er ikke overført til dansk lov	Begrænser de anlæg, der kan indgå som egenproduktion i et energifællesskab	Begænser retten til egenproduktion i energifællesskab (evt. også for boligforeninger)	Retten til at anlæg ejet af tredjepart, men kontrolleret af energifællesskab og/eller boligforening også kan indgå i fællesskabets egenproduktionen

Barrieren i #6 er parallel til #3 nævnt under Elforsyningsloven. Den manglende definition af nærhed betyder, at der ikke er noget grundlag for at vurdere om et energifællesskabs partnere og anlæg hhv. en boligforenings aktiviteter er beliggende tæt nok til at kunne danne et fællesskab, der rent faktisk kan levere den lokale koordinering af produktion og forbrug, som er essentielt både for VE-udbygningen, for skabelsen af et robuste lokale forsyningssystem og nedbringe belastningen af det kollektive elnet. Derved bliver denne mangel til en barriere, da det bliver ganske uklart, hvem der egentlig skal afgøre dette forhold og på hvilket objektivet

grundlag, der skal gøres. Den manglende omtale af anlæg ejet af tredjepart, men kontrolleret af et fællesskab er en regulær mangel, da dette forhold er afgørende for, hvilke anlæg, der kan betragtes som en del af egenproduktionen hos en elkunde eller i et energifællesskab. Den står dog omtalt i Energistyrelsens analyse fra dec. 2021 i afsnittet omhandlende 'matrikelkravet', men uden at der gøres opmærksom på, at dette faktisk ikke findes afspejlet i danske lovgivning, hvilket som minimum må betragtes som en uheldig mangel i implementeringen.

Elafgiftsloven

Elafgiftsloven er i modsætning til de to foregående love, der indeholder bestemmelser om det danske el- og energinets indretning, en lov, som udstikker rammerne for opkrævning af elafgiften og de undtagelser, der med tiden er tilføjet til opkrævningen af denne afgift. Begrundelsen var oprindeligt, at en elafgift ville begrænse brugen af el, som i høj grad blev produceret med importeret fossil energi. Siden er dens rolle mere og mere blevet det provenu, som denne afgift giver statskassen. En ofte fremført begrundelse for elafgiften har været, at den øger forbrugeres bidrag til elbesparelser. I udgangspunktet er elafgiften pålagt alle typer af forbrug, men herfra undtages en lang række produktionsvirksomheder, som får afgiften refunderet. Dermed undtages den største gruppe af elforbrugere, der har gode muligheder for at gennemføre elbesparelser.

Elafgiften har været undtaget for VE-baseret egenproduktion, hvilket har fremmet investeringer på dette område. Derfor er forskelsbehandling mellem lejere og ejendomsjere i praksis en barriere for udbygningen med lokal VE. Hvis ikke alle elkunders egenproduktion skal være undtaget, kunne en generel og for alle gældende nedsættelse af elafgiften være med til at fjerne forskelsbehandlingen.

#	Barriere	Årsag	Effekt	Principbrud	Ændringsforslag
8	Metode ved fritagelse for elafgift af eget forbrug af egenproduktion	Ikke ajourført formulering af §2, litra a om fritagelse af egenproduktion af VE-el forbrugt af ejer af anlæg eller dennes lejere	Skat's vejledning dækker almene boliger, men ikke andre boligforeningers ret til egenproduktion	Forskelsbehandler lejere og etageboliger i forhold til husejere	Ens behandling af alle elkunder ved fritagelse eller nedsat elafgift for forbrug af egenproduktion
9	Kommuner kan ikke få fritagelse for elafgift for egenproduktion	Undtagelse, antageligvis begrundet i den økonomiske regulering af kommunerne	Begrænser kommuners deltagelse i udbygningen med VE og deltagelse i energifællesskaber	Økonomisk hindring og mindre VE-udbygning	Fritagelse for eller nedsat elafgift for forbrug af egenproduktion
10	Metode ved nedsat elafgift ved brug til elopvarmning	Formulering af §6 rettet mod husejere med bundfradrag, som favoriserer højt elforbrug	Vanskeliggør den ret, som energifællesskaber og boligforeninger har til brug af el	Økonomisk hindring og mindre VE-udbygning	Fx krav om måling af el til varmepumper på samme aftagenummer som forbrug
11	Metode ved refusion af elafgift ved ladning af elbiler	Baseret på selvstændig måling af el benyttet til ladning	Vanskeliggør den ret, som energifællesskaber og boligforeninger har til brug af el	Økonomisk hindring og mindre VE-udbygning	Fx krav om måling af el til ladning af elbiler på samme aftagenummer som forbrug

Hensynet til opkrævning af elafgifter har været en væsentlig, men ofte 'skjult' hindring for implementering af EU direktivernes nye roller tildelt egenproducenter i form af retten til at etablere fællesskaber. Fordi elafgiften på forskellig vis har været afhængig af måling af forbruget af el til forskellige formål: husholdningsbrug,

opvarmning og ladning af elbiler, har opkrævningen hhv. refusionen af elafgiften været koblet til net-selskabernes etablering af målepunkter og aftagenumre, som er registreret i Energinet's datahub. I flere tilfælde har det ført til en rigid måde at betragte målepunkter på. Dette skaber en unødvendig tekniske hindring, ikke mindst fordi der til datahub'en også kan tilknyttes f.eks. bimålere eller andre målere placeret i en elkundes interne net, hvis der er behov for det. Samtidig har kombinationen af opkrævning og refusion af elafgiften ført til en komplicerede og indbyrdes modstridende løsninger, hvilket tydeligt ses af Elafgiftslovens uhyre komplicerede bestemmelser.

Dertil kommer, at elafgiften er en historisk betinget opkrævning, som i tiltagende omfang vil blive erstattet af andre afgifter, så de ret store barrierer, som kravet om den fortsatte opkrævning af afgiften helt unødvendigt har påført strukturen af det samlede elsystem og ikke mindst den net-aflastning, som boligforeninger, kommuner og energifællesskaber kan bidrage med. En væsentlig årsag hertil er den mangelfulde forståelse af de tekniske muligheder, hvilket har været stærkt forvirrende for implementeringen af EU direktivernes bestemmelser om egenproducenter og deres ret til at danne fællesskaber og i sidste ende for deres muligheder for at bidrage til udbygningen af VE og nedbringelsen af klimabelastningen.

Der er behov for en revision af elafgiften og dens formål med det formål at fjerne forskelsbehandlingen, men der er også brug for, at måden at registrere egenproduktion, forbrug og anvendelser til varme og transport foregår på en teknisk hensigtsmæssig måde, så jagten på at sikre skatteprovenu ikke får lov at spolere den nødvendige energiomstilling.

Bekendtgørelsen om energifællesskaber

Bekendtgørelsen om energifællesskaber er udarbejdet som en uddybning af bestemmelserne i både Elforsyningsloven og VE-støtteloven. Den har dog desværre ikke på væsentlige punkter bidraget til en uddybning eller nærmere afklaring af bestemmelserne i lovene, men snarere bidraget til at skabe et mere mudret billede af de rettigheder, som egenproducenter og energifællesskaber har. Specielt har bestemmelserne om net-selskabernes bidrag til at forebygge, at energifællesskaber ikke møder barrierer, snarere medført det modsatte.

#	Barriere	Årsag	Effekt	Principbrud	Ændringsforslag
12	Boligforeninger mangler i listen over partnere, der kan indgå i energifællesskaber	Mangel i §3 og §4, som følger af §5, pkt.5 i Elforsyningsloven og §5, pkt.11 i VE-støtteloven	Følger af barriere #3 og #6	Forskelsbehandling af en stor gruppe borgere i lejeboliger	EksPLICIT omtale af boligforeningers hhv. boligafdelingers ret til at deltage i energifællesskaber i bekendtgørelsen, men helst også i lovene
13	Manglende definition af nærhed	Følger tilsvarende mangel i VE-støtteloven som opfølgning på §5, pkt.11	Begrænser ret til at deltage i energifællesskaber	Administrativ hindring i forhold til partners ret til at indgå i fællesskaber	Nærhed defineres fx i bekendtgørelsen ved største afstand mellem parterne i et lokalt energifællesskab, som kan fraviges ved dispensation efter ansøgning
14	Manglende præcisering af ret til VE-el fra kontrolleret tredjepart	EU's VE-støttedirektiv giver denne ret, som dog ikke er implementeret	Adgang til VE fra kontrollerede anlæg begrænses	Administrativ og økonomisk hindring	Retten til af aftage el fra kontrolleret tredjepart medtages i bekendtgørelsen om energifællesskaber, hvis ikke i VE-loven

15	Krav om, at deling af el skal ske ved elhandler	Ønske om kontrol med deling via det kollektive elnet	Energifællesskaber pålægges deling via det kollektive elnet	Fordyrende, elhandlere har ikke kompetence eller adgang til tidstro datahåndtering	Energifællesskaber bør støttes i selv at optræde som elhandlere
16	Uklar bestemmelse om net-selskabers pligt til at indgå i samarbejde	Net-selskaberne pålægges i §15 og §16 opgaver, de har svært ved at udføre	Net-selskaber afviser opgaven og har ingen retningslinjer	Administrativ hindring, der medføres øgede omkostninger	Præcisering af net-selskabernes pligt til at fremtidssikre tilslutninger af fællesskaber med omkostningsægte gebyrer og tarifmodeller svarende til andre elkunder med samme effektbehov
17	Begrebet 'besparelse' strider mod princippet om kostæghed	Formuleringen i §16 gør omkostningerne ved tilslutning afhængig af tilfældige lokale forhold	Vil som oftest være en væsentlig dyrere løsning	Strider mod krav om omkostningsæghed med begrebet 'kompensation'	Der skal etableres generelle tariffer for boligforeninger og energifællesskaber, ikke enkeltstående aftaler ml. umage parter
18	Benyttelse af det kollektive elnet til deling i energifællesskaber	Ny løsning baseret på princip om 'lokal kollektiv tarifiering'	Muliggør mere fleksibel udnyttelse af eksisterende distributionsnet	En hindring, hvis deling af egenproduktion ikke foregår svarende til et internt net	Løsningen skal tydeliggøre energifællesskaber og boligforeningers brug af det kollektive elnet til deling foregår som på et internt net

Bekendtgørelsen har i den foreliggende udgave ikke ført til afklaring eller løsning af de væsentlige forhold omkring implementeringen af fællesskaber og egenproduktion, der blev udeladt i hhv. Elforsyningsloven og VE-loven. Den har til gengæld tilføjet en række uklarheder, som net-selskaberne stort set ikke har været i stand til at reagere konstruktivt på. Det drejer sig om deres pligt til at imødekomme ønsker fra energifællesskaber, som de i alle kendte sager har afvist at ville forholde sig til med henvisning til de eksisterende bestemmelser, der har været udarbejdet i forlængelse af Tarifmodel 2.0. Heller ikke de åbninger, der er i Tarifmodel 3.0, som endda har været fulgt op af Dansk Energi og Forsyningstilsynet synes at føre til, at energifællesskaber understøttes. Det er en uholdbar situation, som også gør at bekendtgørelsen med de nuværende formuleringer bidrager til at videreføre kendte administrative og økonomiske hindringer.

Det er også tydeligt, at Energistyrelsen selv har svært ved at omsætte bekendtgørelsen og de ret mangelfulde formuleringer. Således har styrelsen i analysen til KEF-udvalget og ved flere andre lejligheder hævdet, at energifællesskaber ikke samtidig kan være egenproducenter, hvilket både strider mod flere bestemmelser i EU-direktiverne og §5, stk.2 i bekendtgørelsen.

Det fremgår af hele lovgivningsprocessen, at især sikringen af en fortsat opkrævning af elafgift og sikringen af det kollektive elnet (bl.a. ved påstanden om, at der ellers vil opstå samfundsøkonomiske tab ved etablering af parallelle net) har ført til den ufuldstændige implementering. En indsats, som tilsyneladende bygger på den fejlagtige antagelse, at energifællesskaber vil begrænse funktionen af det kollektive elnet, men hvor bl.a. den positive effekt af lokal koordinering af produktion og forbrug og en mere effektiv udnyttelse af netop det kollektive elnet er trådt i baggrunden. Disse forhold gør det også helt urealistisk at forvente, at Forsyningstilsynet skal overvåge 'fjernelsen af uberettigede hindringer' jf. Bekendtgørelsens §18.

Net-selskabernes praksis for net-tilslutning og tarifiering

Net-selskabernes er som monopolvirksomheder reguleret dels af de lovgrundlag, der foreligger lovgivningen om elforsyning, dels af de bestemmelser, som de skal søge godkendt hos Forsyningstilsynet på basis af fælles metoder (modeller), som typisk foreslås af deres brancheorganisation (tidligere Dansk Energi, nu Green Power Denmark) for distributionsnettet og af Energinet for transmissionsnettet.

Den aktuelt gældende Tarifmodel 2.0 er af gode grunde ikke ajourført i overensstemmelse med Elforsyningsloven m.v. da denne model er af ældre dato. Den nye, Tarifmodel 3.0, som netop er blevet godkendt med en række forbehold (tilkendegivelser fra Forsyningstilsynet) og kommentarer, er heller ikke i udgangspunktet ajourført i relation til indførelsen af energifællesskaber med egenproduktion i dansk lovgivning. Der er derfor en risiko for et tidsmæssigt efterslæb på flere år i det arbejdsgrundlag, som net-selskabernes skal følge. Her er problemet, at det ikke blot er deres eksisterende, men også deres kommende regelsæt for forvaltningen af deres monopol, som bør indgå i den måde energifællesskaber tilsluttes på. Netop i en dynamisk omstilling er den nuværende reguleringsmetode ekstremt konserverende og kan potentielt fremme en meget forsinket omstilling til mere lokal VE og optimering af udbygning af det kollektive elnet.

Da net-selskaberne i realiteten er den umiddelbare kontakt for en boligforening eller et lokalt energifællesskab og det danske elsystem og den lovgivning, der er gældende, kan den konkrete tolkning og forvaltning af reglerne risikere at blive et ret alvorligt problem for egenproducenter og deres rettigheder.

#	Barriere	Årsag	Effekt	Principbrud	Ændringsforslag
19	Forskellige/modstridende tolkninger af bestemmelsen om forbrugssted	Bestemmelsen om forbrugssted i §5, stk.5 åbner for en meget snæver fortolkning	Krav om opdeling af tilslutninger og betaling for ydelser, der ikke er relevante	Væsentlige administrative og økonomiske hindringer	Basalt kræver det ændring af §5, stk.5 i Elforsyningsloven, men også accept af boligforeninger og energifællesskaber som elkunder i net-selskaberne
20	Ingen overdragelse/salg af stikledninger og målere til elkunder	Der findes ingen hjemmel for denne afvisning	Boligforeninger skal nyetablere målere og stikledninger	Økonomiske hindringer for fællesskaber	Ændret praksis i net-selskaber og/eller at bekendtgørelsen åbner for overdragelse/salg til fællesskaber ved etablering af internt net
21	Afvisning af dialog mhp. fremtidssikret tilslutning af fællesskaber	Manglende forståelse og accept af §15 og §16 i bekendtgørelsen	Urimeligt krav til fællesskaber om accept af dårlige løsninger	Økonomiske og administrative hindringer	Revision af bekendtgørelsen og krav til net-selskaber til at opbygge kompetence til at støtte (ikke modarbejde) fællesskaber
22	Krav om rådighedstarif fra elkunder med solcelleanlæg på over 50kW	Påstand om, at egenproduktion giver ulige tarifvilkår	Urimelig ekstra betaling, fører til opdeling af solcelleanlæg	Forskelsbehandling da varierende træk ellers ikke 'straffes'	Reel kontrol af tariffer ved Forsyningstilsynet, rådighedstariffen bør fjernes og for større anlæg evt. erstattes med kapacitetstarif
23	Afvisning af at lette deling af el inden for fællesskaber	Manglende forståelse og accept af §15, stk.1 i bekendtgørelsen	Urimeligt pres på fællesskaber til dårlige løsninger	Økonomiske og administrative hindringer	Revision af bekendtgørelsen og krav til net-selskaber til at opbygge kompetence til at støtte fællesskaber (ikke modarbejde dem)
24	Langstrakt og mangelfuld sagsbehandling ved klager	Forsyningstilsynet varetager ikke opgaven	Klageadgangen er værdiløs	Forskelsbehandling og svigt i tilsyn	Kritisk gennemgang af den valgte model og de krav, der stilles til sagsbehandlingstider

25	Både Tarifmodel 2.0 og 3.0 har ikke tidssvarende definitioner af elkunder	Opererer kun med husholdninger og virksomheder	Utidssvarende regler for tilslutning og tarifiering	Burde være ajour med aktuel lovgivning	Krav om hurtig udformning af tarifmodeller for fællesskaber, fremtidssikrede tilslutninger og kort sagsbehandling i Forsyningstilsynet
26	Snæver forståelse af 'lokal kollektiv tarifiering'	Generelt princip medtaget i PtX-aftalen	Positiv effekt betinget af, at deling sker ligesom på interne net	Ellers vil det blive ny administrativ hindring	Indførelsen kræver præciseringer som nævnt under Elforsyningsloven og Bekendtgørelsen ovenfor

De barrierer, der her er peget på, udspringer af et ofte ikke specielt klart samspil mellem bestemmelser i Elforsyningsloven og net-selskabernes praksis og bestemmelser, som er godkendt af Forsyningstilsynet. Der er f.eks. aktuelt et ganske alvorligt efterslæb, hvor tilslutningsbestemmelser og tariffer ikke svarer til det aktuelle lovgrundlag.

De her påpegede barrierer har været forelagt for Energistyrelsen og for Folketingets Klima-, Energi- og Forsyningsudvalg, men det har endnu ikke resulteret i en afklaring af retstilstanden. Bringes disse spørgsmål op over for Forsyningstilsynet henviser de typisk til, at så må sagerne bringes op i Energiklagenævnet. Men her er sagsbehandlingstiderne i sig selv prohibitive for en løsning, da etablering af VE-baseret egenproduktion ofte følger med anden (energi)reovering eller nybyggeri, som ikke kan sættes på pause, mens myndigheder forsøger at finde frem til en afklaring.

Det er et fremskridt, at der i Tarifmodel 3.0 er indarbejdet muligheden for at indføre en kapacitetstarif, hvor elkunden betaler for det maksimale træk, vedkommende ønsker adgang til i stedet for alene at betale for det løbende forbrug af kWh. Det er ved godkendelsen af denne tarifmodel også fra Forsyningstilsynet tilkendegivet, at den skal åbne mulighed for tilslutning af nye elkunder i form af boligforeninger og energifællesskaber.

Mens der i dag er detaljerede regler for tilslutning af husholdninger og virksomheder, er der til trods for de aktuelle åbninger ingen konkrete retningslinjer for energifællesskaber. Der eksisterer også en uklar praksis på området, da den konkrete tolkning af bestemmelsen om forbrugssted stadig kan tolkes meget forskelligt til trods for, at det principielt burde være en elkundes ejendom og bygninger, der samlet set udgør forbrugsstedet. Dette er afgørende for, om en boligforening og et lokalt energifællesskab kan få en fælles tilslutning med en hovedmåler, eller kan kræves opdelt på flere forbrugssteder med hver deres hovedmåler på trods af det fælles ejerskab.

I forbindelse med fremtidige tilslutninger af boligforeninger og lokale energifællesskaber er det nærliggende at etablere en model for tarifiering af disse fællesskaber, som bygger på en kombination af en kapacitetstarif og en kWh-tarif for netop at støtte energifællesskaber i at nedsætte belastningen af det kollektive elnet ved at styre produktion og forbrug. Det kan ikke ske hurtigt nok.

Rådighedstariffen, som den i dag er fastlagt, er for en række net-selskaber helt ude af proportioner og præget af enorme forskelle, der peger på, at den godkendte model enten ikke bliver fulgt eller er alt for uklar i retningslinjerne. Dette illustreres af, at der er en række eksempler på, at den endog kan være større en den almindelige nettarif. Det spiller sammen med en øvre grænse på 50 kW for, hvornår VE-anlæg skal have tilknyttet en produktionsmåler, som skal være tilsluttet til datahub'en. Denne grænse giver ingen mening ved større bebyggelser eller lokale energifællesskaber og er i sig selv en hindring for udbygning af lokale VE-baseret energiproduktion.

Andre love, bekendtgørelse og forhold, der kan fremme barrierer

De følgende punkter udgør ikke barrierer, der skyldes den danske lovgivning hhv. net-selskabernes praksis i forhold til boligforeningers og energifællesskabers deling af el, men viser snarere, at netop brugen af matrikulering, krav i anden lovgivning om f.eks. almene boliger, lovgivning om tinglysning og krav fra banker og kreditinstitutioner på afgørende vis kan gribe ind over muligheden for at fremme lokal udbygning med VE og fællesskabsbaserede løsninger. I denne bekendtgørelse er også noteret en maksimal kapacitet for evt. solceller på 6kW per bolig, men som det også fremgår af Skat's vejledning er dette ikke en reel barriere, da et samlet anlæg må have en kapacitet på antal boliger * denne kapacitet. På tilsvarende vis kan en boligafdeling være elkunde på vegne af alle beboere og dermed være ejer af f.eks. solceller og ladere til elbiler som en samlet enhed.

I Sideaktivetsbekendtgørelsen for almene boligforeningers og boligafdelingers aktiviteter savnes f.eks. en klar tilkendegivelse om, at disse for de lokale beboeres bedste godt må etablere fælles VE-baseret egenproduktion, etablere f.eks. ladning af elbiler og deltage i lokale energifællesskaber.

I Tinglysningslovens §37 defineres installationer som en del af bygningen, men dette kan vanskeliggøre fælles eje ved f.eks. udstykninger af andels- eller ejerligheder. En bestemmelse, der ikke i sig selv er en barriere, men som kræver opmærksomhed omkring af f.eks. fælles solcelleanlæg registreres som løsøre jf. §43 i samme lov.

Den aktuelt nok mest indgribende påvirkning af mulighederne for at etablere fælles egenproduktion i en boligforening eller et lokalt energifællesskab er de danske bankers og kreditforeningers krav til ejerform og tilhørende matrikulering. Det kan af hensyn til sikringen af disse finansieringsinstitutioners opfattelse af, hvorledes de får sikkerhed for deres långivning, medføre et krav om individuelt ejerskab. Det kan være en begrænsning for mulighederne for at etablere boligforeninger og lokale energifællesskaber, der fremmer fællesskabsbaserede VE-investeringer og sikrer den nødvendige styring og koordinering af forbrug og produktion. Dette umuliggøres ikke, men viser sig i en række tilfælde at blive vanskeliggjort.

Mens det vil være relativt enkelt af få ajourført Sideaktivetsbekendtgørelsen, hvilket nok egentlig burde være sket for flere år siden, så viser de to sidste barrierer, at lovgivningen omkring energisystemet i Danmark har benyttet sig af forhold som matrikulering, udstykninger, tinglysninger og ejerformer, som i høj grad også tjener helt andre formål end at sikre en hensigtsmæssig energiinfrastruktur.